

09. FASE VAN VERLAAGDE AFWEER

Inleiding

Cytostatica kunnen uw weerstand verlagen. Er ontstaat een verhoogd risico op infecties. Als uw weerstand sterk verlaagd is en uw afweercellen onder een bepaalde grens komt, is er sprake van een 'neutropene fase', ofwel 'dip' genoemd. Meestal zien we deze fase van verlaagde afweer optreden ongeveer 1 week na de chemotherapie. Deze fase kan 2-3 weken duren, en soms langer. Om infecties zoveel mogelijk te voorkomen, zijn bepaalde voorzorgsmaatregelen van belang. Deze voorzorgsmaatregelen zijn ook belangrijk voor uw familie en vrienden. Laat deze informatie daarom ook door hen lezen.

Wat houdt de neutropene fase precies in?

Chemotherapie heeft invloed op alle snel delende lichaamscellen: zowel op gezonde cellen als op kankercellen. Het remt tijdelijk de aanmaak van bloedcellen. In het bloed ontstaat een tekort van:

- rode bloedcellen (erythrocyten): hierbij is soms bloedtransfusie nodig
- bloedplaatjes (trombocyten): hierbij is soms transfusie van bloedplaatjes nodig
- witte bloedcellen (leukocyten): hierbij gaat de weerstand verlagen. In de loop van de tijd zal de weerstand in principe weer herstellen.

Om welke cellen gaat het specifiek bij verlaagde weerstand

Als het aantal neutrofiële granulocyten (deze zijn een onderdeel van de witte bloedcellen, de leukocyten) onder een bepaalde grens is gezakt ($< 0.5 \times 10^9/l$) spreken we van een 'neutropenie ofwel dip-periode'. In deze periode is het meestal vereist om klinisch opgenomen te blijven. Het duurt gemiddeld 2 a 3 weken voordat de aanmaak van deze afweercellen weer hersteld is. Dit kan verschillen per persoon, en is afhankelijk van de behandeling. Het zegt niets over het effect van de behandeling op de ziekte. Bij herstel van uw weerstand zullen in eerste instantie de leukocyten stijgen; enige tijd later de neutrofiële granulocyten. U bent uit de neutropene fase als de neutrofiële granulocyten $> 0.5 \times 10^9/l$ zijn gekomen.

Gevolgen van een verlaagde weerstand

Neutrofiële granulocyten sporen ziekteverwekkers -zoals bacteriën en virussen- op, en vernietigen deze. Op die manier beschermen ze ons tegen infecties. Bij een tekort aan deze cellen, kunnen er snel infecties optreden. Dit gaat vaak gepaard met koorts en soms ook (koude) rillingen. Meld dit direct aan uw verpleegkundige. Antibiotica kan nodig zijn om uw lichaam extra te beschermen.

Richtlijnen om infecties te voorkomen

a. Vermijden van infecties uit uw omgeving

In de dip-periode mag u meestal, na overleg met de verpleegkundige, gewoon van de kamer en de afdeling af. Wel zijn de volgende richtlijnen opgesteld om infecties te voorkómen:

- vermijd grote groepen mensen in kleine ruimtes, bijv. volle liften/winkels of drukke bijeenkomsten;
- vermijd contact met mensen die mogelijk een infectie bij zich dragen zoals een koortslip, diarree hebben, verkouden zijn of contact hebben met kinderen die een infectieuze kinderziekte hebben;

- gebruik het toilet op de eigen kamer. Het risico op een infectie is op een openbaar toilet groter;
- verricht juiste handhygiëne.

b. Handhygiëne

Bacteriën kunnen via de handen worden overgedragen. Voor uw bezoek geldt dat handalcohol uit de dispensers boven het aanrecht gebruikt moeten worden, voordat de kamer betreden wordt.

De uitvoering van de procedure van handhygiëne is als volgt:

- druk met uw pols de hendel naar beneden van de handalcoholdispenser;
- vul uw handkuiltje volledig met handalcohol;
- wrijf uw handen ongeveer 30 seconden grondig in met handalcohol volgens het onderstaande plaatje: de vingertoppen, handpalmen, vingers, gebieden tussen de vingers, duimen en de onderarmen;
- hierna de handen en onderarmen aan de lucht drogen.

Handalcohol is door de toevoeging van terugvettende bestanddelen huidvriendelijk. Een handreiniging met alleen water en zeep wordt dus als een onvoldoende maatregel beschouwd omdat met deze procedure alleen vuil en tijdelijke micro-organismen worden verwijderd.

Handhygiëne vóór en na patiëntencontact

c. Lichamelijke hygiëne

Om de kans op infecties te verkleinen is het raadzaam om voldoende aandacht te besteden aan de verzorging van uw lichaam. Het is wenselijk elke dag een douche te nemen. Als dit niet mogelijk is, wast u zich aan de kraan. In plaats van zeep wordt badolie geadviseerd om de huid soepel te houden. Het is tevens belangrijk uw huid goed te drogen. Zo voorkomt u bacteriegroei. U kunt gelijk de huid (laten) inspecteren om veranderingen en oneffenheden te signaleren. Kleding en beddengoed dienen regelmatig gewassen en verschoond te worden.

c. Mondverzorging

Het slijmvlies van de mond en de keel kan beschadigd worden door de cytostatica. Beschadigde slijmvliesen zijn een goede voedingsbodem voor bacteriën en schimmels. Daarom is goede dagelijkse mondverzorging van belang. Wij adviseren u dagelijks uw mondslijmvliesen te inspecteren en eventuele (pijn)klachten of veranderingen direct te melden. De vereiste mondverzorging tijdens en na chemotherapie of radiotherapie wordt beschreven in hoofdstuk 11. De verpleegkundige zal de adviezen ten aanzien van mondverzorging met u doornemen.

d. Bloedafname

Vanaf het moment dat u op de afdeling bent, wordt er minimaal drie keer per week bloed afgenomen: op maandag, woensdag en vrijdag. In het laboratorium wordt onder andere het aantal witte en rode bloedcellen en bloedplaatjes bepaald. De arts bepaalt of u in de dip-periode zit, of u er ook weer uit bent en neemt zo nodig maatregelen.

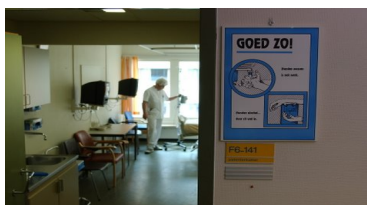

d. Decontaminatie

Decontaminatie betekent letterlijk “ontsmetten”. U krijgt hiervoor elke dag medicatie (PDD: Partiële Darm Decontaminatie). De PDD medicatie zorgt voor vernietiging van bacteriën die van nature al in het maag-darmkanaal aanwezig zijn. Deze bacteriën zijn normaal gesproken onschuldig maar kunnen bij een patiënt in de dip-periode een infectie veroorzaken. Voordat u PDD medicatie gaat gebruiken, nemen wij kweken af van uw neus, keel en de ontlasting. Dit herhalen wij één keer per week, op dinsdagochtend, om bacteriegroei te controleren en te bepalen of de PDD medicatie voldoende werkt.

e. Voeding

Om te voorkomen dat u besmet wordt via voedsel en/of drank, adviseren wij u de ‘Voedingsrichtlijnen bij verlaagde afweer’ te gebruiken. U treft deze richtlijn in hoofdstuk 10. Over deze richtlijnen wordt u voorgelicht door uw verpleegkundige en/of de diëtiste.

f. Bezoek

Naast de actuele Covid- maatregelen zijn er voor bezoekers de volgende adviezen voor hygiëne:

- personen die verkouden zijn, of diarree, een koortslip of een steenpuist hebben, adviseren wij geen lichamelijk contact met u te hebben;
- kinderen met kinderziektes, bijvoorbeeld waterpokken, mogen niet op bezoek komen;
- bezoekers dienen zich te melden bij de verpleging voor instructie;
- als bezoek verkouden is, moet hij/zij een mondkapje dragen;
- bloemen en planten zijn verboden omdat door stilstaand water bacteriën overgedragen kunnen worden;
- bezoek moet voor het binnen gaan en na het verlaten van de kamer handhygiëne toepassen volgens de boven beschreven procedure;
- als het bezoek iets lekkers voor u wilt meenemen, dan mag dit, mits dit voldoet aan de voorwaarden van de voedingsrichtlijnen bij verlaagde afweer (hoofdstuk 10);
- bezoekers mogen de informatiefolder naast de kamerdeur over de fase van verlaagde afweer meenemen.